



**ù Umuüda kuzdun ötimez
Çaylak keskin çığlığını kayüermez,
Astan öldürmez,
Kurt kuzuyu kapmaz, **"*
Doğu mitolojisi-Joseph Campbell

ff A **DEVLET** BAŞA, ff A **KUZGUN LEŞE**

Aydın Çelebi

Devlet. Kutsal mitos, Kutsallığını ilk nüvelerinin oluğuğu M.Ö. 4000'i yıllardan alıyor, Mezopotamya'nın bereketli topraklarında tarımla geçinen toplulukların başına çöreklenen "barbar", "asker" çobanların ilk krallar oldukları biliniyor. Sürülerini geceleri otlatan bu göçebe toplulukların "ileri gelenleri" yıldızların mevsimlere göre yerdeğişimini yılların tecrübesiyle bilinçlerine yazıyorlar. Yerleşik tarım topluluklarını savaş yoluyla yenip, düzenli olarak artı ürünlerine el koyuyorlar. Daha fazla artı ürün alabilmek için köylüleri ırmakları denetleme işinde kitleler halinde çalıştırıyorlar, Mevsimlerle-tarımcılık arasındaki bilgilerinin dışa vurduklarında ilahi kişilikler olarak kabul ediliyorlar. Tanrıların yeryüzündeki oğlu, hatta kendisi olduklarına ilişkin mitos böylece yaratılıyor. Çünkü onlar yağmurun ne zaman yağacağını, nehirlerin ne zaman taşacağını ve verimli taşkın alüvyonlarında yetişen ekinlerin en uygun hasat anını bilmektedir. Bu bilge kişilerin yerleştıği köylerde elde edilen ürünün bir bölümünün kendilerine sunulduğu sunaklar, rahat yaşaması ve bereketini esirgememesi için tapınaklar inşa ediliyor. Kendilerinin ve ailelerinin korunması için gönüllü askerler; gelirlerinin-giderlerinin hesaplanması için memurlar, hizmetkarlar oluyor. Modern devletin vergi, askerlik ve bürokrasi kurumlarının rüşeymleri doğmaya başlıyor. Böylece, çalışanlar, çalıştıranlar yönetenler şeklinde bir toplumsal farklılaşma ortaya çıkıyor. İnsanın doğayla ilişkisinden elde ettiği ürün çoğalıyor, zenginleşiyor. İlkel üretim biçiminde birlikte üretilen ve o yıl içinde birlikte tüketilen üründe fazlalık oluyor. Üretici güçlerin gelişmesiyle elde edilen bu artı ürüne çalışmadan el koyma olanağı ortaya çıkıyor. Doğal olarak bu

"şeref, dini bir kişiliği olan rahip kral ve ailesine düşüyor. Büyüyerek kentler haline gelen yerleşim merkezlerinin Rahip-Kralları bir gece düşlerinde komşu Rahip-Kralların topraklarının aslında kendilerine vaadedilmiş kutsal topraklar olduğunu görüyorlar. Cemaatlarına Tanrı'nın cihat emrini vaaz edip, "şehitliklerini müjdeliyorlar. Giderek profesyonel askerlik kurumu oluyor ve askeri hiyerarşı gelişiyor. Savaş ve talanlarda elde edilen ganimetlerden yeterince yararlanamadıklarını düşünen generallerle, rahip-krallar arasında bir iktidar mücadelesi başlıyor. Bu paylaşım savaşının kölelerin işine yaradığını, topluluk üzerindeki meşruiyetlerini yitirmelerine yol açtığını anlayan taraflar anlaşılıyor. Artık manevi iktidar Rahip-Krallarda, yönetsel iktidar asker krallardadır. Düzenin sürdürülmesinde dinin ikna gücünün zor kadar gerekli olduğu kabul edilmiştir. Ancak sömürü devam etmektedir. Saltanat sömürücü sınıfları oluşturan aile ya da boyların egemenliğinde devam edip gidecektir. Yüzyıllar boyu sömürü düzeneğinin temelinde meşrutiyeti sağlayacak argümanın din mi yoksa milliyet mi olacağı tartışmaları bu gerçeği değiştirmemiştir. Avrupa'daki yıllarca süren din savaşları, engizisyonlar vb. bu sınıf temelindeki iktidar savaşımının sadece dışa vurumudur;

Kapitalizmin şafağında ortaya çıkan kimi düşünürler düşünceler (Hobbes, Locke vd.) devletin farklı çıkarlar nedeniyle sürekli kanlı bir mücadele içinde olan toplulukların barış ve güven içerisinde birarada yaşayabilmesi gereksiniminden ortaya çıktığını belirtirler. Toplum, can güvenliği ve sağlıklı bir üretim sürecinin sağlanabilmesi için kendi adına şiddet kullanma yetkisini devlete vermiştir. Devlet artık toplumun bekasından sorumludur Böylece



Elbette devlet toplumun gereksinimi olan ürünlerin yaratılması için üretimin sağlıklı olarak yürütülmesinden sorumludur. Bu devlete üretim sürecinin önemli bir unsuru olan emeği ve emekçileri de kollama görevi yükler. Emekçilerin üretimde bulunabilecek kadar sağlıklı olması için gerekli asgari yaşam standartlarını düzenlemeye çalışır. Diğer yandan üretim araçlarının (fabrikaların, tarlaların, sermayenin vb.) sahiplerinin artı değere el koymasını sağlayan düzeni "korumak" ve "kollamakla" devletin görevidir. Devlet tüm bu görevleri yerine getirmekle yükümlü mali, idarî, adli, güvenlik ve askerî bürokrasinin ihtiyaçlarını da karşılamak durumundadır. Yani devlet aynı zamanda kendisi için de devlet olmak zorundadır,

devletin sadece egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden bir aygıt olmadığı öne sürülüyor. Elbette devlet toplumun gereksinimi olan ürünlerin yaratılması için üretimin sağlıklı olarak yürütülmesinden sorumludur: Bu devlete üretim sürecinin önemli bir unsuru olan emeği ve emekçileri de kollama görevi yükler. Emekçilerin üretimde bulunabilecek kadar sağlıklı olması için gerekli asgari yaşam standartlarını düzenlemeye çalışır. Diğer yandan üretim araçlarının (fabrikaların, tarlaların, sermayenin vb.) sahiplerinin artı değere el koymasını sağlayan düzeni "korumak" ve "kollamak'ta devletin görevidir. Devlet tüm bu görevleri yerine getirmekle yükümlü mali, idari, adli, güvenlik ve askerî bürokrasinin ihtiyaçlarını da karşılamak durumundadır. Yani devlet aynı

zamanda kendisi için de devlet olmak zorundadır,

Ulus devlet egemenlerinin pazar ve hammadde paylaşım kavgası olan I. ve II. Dünya savaşları devletsiz bir toplumu hedefleyen Sosyalist Devletlerin tarih sahnesine çıkmasına yardımcı oldu. "Büyük Korku" tüm kapitalist dünyayı sardı. Artık emekçi sınıflar daha bir gözetilir oldu. İş saatleri azaltılmaya, çalışma koşulları iyileştirilmeye, sosyal güvenlik kurumları yaygınlaştırılmaya, sendikalara sosyal ve siyasal yaşamda önemli roller verilmeye başlandı. "Refah Devleti" ya da "Sosyal Devlet" kavramları anayasalara, siyasal literatüre girdi. Ancak 70'li yıllarda kapitalizm doğasından gelen bulanımın yükselmesi ve nihayet "sosyalist bloğun" çözülmesi bu yüzeysel ve geçici "iyileştirmeleri artık gereksiz kılıyordu. Devlet artık "minimâhze" edilmeliydi. Sosyal güvenceler hemen kaldırılmıyordu. Sendikalar işlevsizleştirilmeliydi. Toplumda muhakkak %20'ler civarında bir işsizler ordusu bulunmalıydı. Ücretlerin düşük tutulması için bu bir zorunluluktuktu. Devlet artık sadece "gece bekçisi" olabilirdi. Bu da devletin "küçültülmesi" değil "yetkinleştirilmesi" anlamına geliyordu, Bu çerçevede öncelikle devletin militarist, emniyet, yargı aygıtları yetkinleştirilmeliydi. Bu alanlardaki devlet görevlileri ayrıcalıklı bir yaşam standardında yaşamalı ve sayıları çoğaltılmıyordu. Hapishaneler yaygınlaştırılmalı ve yeni "tipleri" icat edilmeliydi. Bilim ve teknoloji gelişmişti, bu yüzden toplumun bir kısmının işsiz olması üretimi engellemiyor; tersine üretimin maliyetlerini düşürüyor; kar oranlarını artırıyordu. Burada tek sorun yoksullaşan ve işsizleşen toplumun başkaldırma tehlikesiydi. Medya tekellerinin iletişim araçları aracılığıyla yaratılan kitle kültürü toplumun yeni afyonuydu. Bu da yetmiyordu Devletin baskı aygıtları yetkinleştirilerek kesin kontrol sağlanmalıydı; Bilim ve teknolojik gelişimin yarattığı üretim bolluğu eşit olarak paylaşılsa dünya yerinden oynardı.

Fetişleştirilen, "serbest" olduğu iddia edilen "piyasa" ilişkilerini korumak ve kollamak devletin artık birinci görevidir; Bu durumun dünya ölçeğindeki jandarması ABD savunma bakanı Madeline Albrîght'ın sözleri tam da yerine oturmaktadır; "Piyasa mekanizmasının görünmez eli, Amerikan ordusunun görünmez yumruğu olmadan işleyemez," Başka türlü 358 dolar milyardlerinin dünyanın yoksul yarısının



gelirine eşit serveti olabilir mi? Başka türlü ABD'de bile 1979-1995 aralığında en zengin %20'nin geliri %26 arttığı halde, en yoksul %20'nin geliri %9 gerileyebilir mi? Başka türlü 1979-1997 arasında en zengin %10'un gelirinin %62 arttığı, en yoksul %17 azaldığı İngiltere'de bile, yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranı %9'dan %25'e yükselir mi? Moulinex şirketine 2600 işçiyi işten atacağını ilan ettiğinde borsada hisse senetleri'nin %20 değer kazanması nasıl açıklanabilir? "Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez" Türkiye'de 650 bin insan ayda 7,5 milyar TL kazanırken, en alttaki 650 bin insanın ayda 32 milyonla "geçinmesi" nasıl mümkün olabilir? Bir "millet" bundan iyi nasıl "bölünebilir"* Çeşitli ayrıcalıklarla zaten korunan (özel tazminat, lojman, pazar» sosyal imkanlar vb.) asker, güvenlik ve adli bürokrasi nasıl en yüksek maaş dilimlerinde yer alırken, başka türlü nasıl mimar ve mühendisler "uzman çavuşlarla aynı dilimde, 12* Grupta yer alabilir? Başka türlü nasıl insanlar mezarda emekliliğe mahkum edilebilir, bir müddet daha bu "fani" dünyada kalıp torunlarının gözlerinde çocukluklarını aramalarına izin verilmez? Başka türlü nasıl yoksulların eğitimi, sağlığı, kültürü, beslenmesi, barınması» ortalama ömrü, velhasıl kaderi egemenlerce belirlenir? Tüm bunlara karşın, toplum başka türlü nasıl suskunlaşmış? Devlet, kuzgunların leşlere üleşmesinin düzenleyicisi midir?

* * * * *

Şimdilerde "devletin ekonomi yaşamından elini çekmesi"nin ne demek olduğunu daha iyi anladık, jeolojik nedenlerle milyonlarca yıldır plakacıklara "bölünen" Anadolu» geçtiğimiz yıl büyük depremlerle sarsıldı. Önbînlerce can yitirildi» yüzbinlerce konut oturulamaz hale geldi. Maddi kaybın 20 milyar dolar civarında olduğu biliniyor, 20 milyona yakın insanı ve en gelişmiş sanayi ve tarihi bölgelerimizi etkileyecek yeni bir depremin eli kulağında. Bu koşullarda bekledik ki "devlet çarkını döndüren"¹¹ siyasal otorite yaşananlardan ders çıkartır. Barınma gibi en temel gereksinimi piyasanın acımasız kar hesaplarına terk etmez. Milyonlarca insanın can ve mal güvenliğini kamusal bir sorumlulukla üstlenir. Sanayileşme, kentleşme ve yapılaşma sürecinde bilim, mühendislik ilkeleri ve kamusal yararı esas alır. Maddi ve politik rant uğruna insanların canlarını tehlikeye atan fırsatçılardan hesap sorar, ağır yaptırımlar getirir. Oel gör ki yapılaşma sürecini

sadece ekonomik bir faaliyet olarak gören siyasal anlayış "ekonomiden elini çekme" adına bu felaketten yeni bir rant alanı yaratabilmiştir.

595 sayılı "Yapı Denetimi" KHK'si ve uygulama yönetmeliği yapı denetimini kamusal bir hizmet olmaktan çıkarmış, ticari bir faaliyet alanı olarak tanımlamıştır. Böylece 400-500 trilyonu bulan bir rant alanı yaratılarak, kamusal olması gereken bir hizmet özelleştirilmiştir, Ülke genelinde 27 ilde kurulacak yapı denetim şirketleri, arz-talep ve karlılık temelinde yapıların güvenli olarak inşasından sorumlu olacaklar. Onlarca mimar, mühendis ve tekniker istihdam etmeleri öngörülen bu şirketlerin kar oranı açısından verimli görmemeleri halinde (ki piyasa ekonomisine göre mümkün) yapı denetimi Allah'a kalacak. KHK'nın jeoteknik etütlerin denetimiyle ilgili olarak meslektaşlarımızı "keyfe keder" bir statüde değerlendirmesi gibi "teknik" yanlışlarla malul olduğu ayrı bir gerçektir. Bu konunun, üzerinde daha önceki sayıda durmuştuk. Burada, bunun gerisindeki mantığa, siyasal yaklaşıma dikkat çekmek gerekiyor,

IMF, Dünya Bankası vb. "kökü dışarıda"¹¹ odakların buyruklarını yıllardır uygulaya gelen siyasal iktidarlar toplumun» kojut» sağlık, beslenme, eğitim, ulaşım vb, temel gereksinimlerini Özelleştirme yoluyla piyasanın insafına terketmişlerdir. Yapı denetimi alanında da tam bir trajedi-komik uygulama başlatılmıştır, Yapı üretimindeki özel şirketler yine "yapı denetimi özel şirketlerince denetlenecektir! Bu mantığa göre artık hükümete de gerek yoktur. Örneğin, sağlık alanında da binlerce özel hastahane ve özel poliklinik bulunan ülkemizde bunların denetimi için Sağlık Bakanlığı'na ya da İl Sağlık Müdürlüklerine gerek yoktur. Bu amaçla hemen "sağlık denetim şirketleri" kurulmalıdır. Binlerce özel okul ve dersane için de aynı şekilde özel "eğitim denetim şirketleri" KHK'si çıkartılmalıdır. Hatta Bakanlık kaldırılmalı devlet okulları da bu şirketler tarafından denetlenmelidir. Örnekler çoğaltılabilir. Ulaşım, enerji, iletişim, güvenlik vb. her alanda özel denetim şirketleri kurulabilir, Önerimiz olsun, sürümü en fazla olacak cenaze-mezarlık işleriyle ilgili olarak ta özel denetim şirketleri kurulmalıdır. Akbaba zihniyetli ekorfomi-politikaların yılmaz savunucusu siyasal anlayışlara da bu yakışır.



Politik İkballeri için bilim ve mühendisliğe, planlamaya değer vermeyen, imar atlarıyla kaçak yapılaşmalara maddi çıkarları ve politik bekalari adına göl yuman ölüm tacirlerinin, halkı en doğal hakkı olan barınma hakkından yoksun kılanların, ölümü gösterip hastalığa ran edenlerin, deprem sonrası timsah gözyaşlarını silip, bu cenazeden nasıl bir rant çıkarabileceklerinin, ölü soyuculuklarının, halkın korkularını nasıl kar'a, paraya tahvil edebildiklerinin, ölü borsasının eşsiz bir örneğidir "yeni" yapı denetim uygulaması. Bir koyundan iki post çıkarma operasyonudur.

Oysa» salt ekonomik maliyet açısından bile bakıldığında» yaratılan rantın onda biri karşılığında anılan illerdeki yerel yönetimlerde sağlanacak teknik eleman istihdamıyla, sorunun büyük ölçüde aşılacağı ortadadır. Toplumun ortak sorununun kamusal bir denetimle çözülmesi, topluma karşı siyasal sorumluluğu olan yerel yönetimlerin, merkezi idarenin yerel birimlerinin denetim sürecinin asli unsurları olması gerekmez mi? İnsanların can ve mal güvenliğinin "kar" yerine

Toplumun ortak sorununun kamusal bir denetimle çözülmesi, topluma karşı siyasa! sorumluluğu olan yerel yönetimlerin, merkezi idarenin yerel birimlerinin denetim sürecinin asli unsurları olması gerekmez mi? İnsanların can ve mal güvenliğinin "kar" yerine kamusal hizmet sorumluluğuyla yerine getirilmesi daha "insani" değildir? Bu sorumluluğu layıkıyla yerine getirmeyenlerden sadece hukuki değil aynı zamanda siyasi olarak hesap sorulmasını sağlayan bu seçenek daha "demokratik"11 olmaz mı?

kamusal hizmet sorumluluğuyla yerine getirilmesi daha "insani" değil midir? Bu sorumluluğu layıkıyla yerine getirmeyenlerden sadece hukuki değil aynı zamanda siyasi olarak hesap sorulmasını sağlayan bu seçenek daha "demokratik"11 olmaz mı? Yaşanan depremlerdeki can ve mal kayıplarının siyasi sorumlularından şimdiye kadar hiç hesap sorulmuş mudur? Seçimle İş başına gelen merkezi yönetim, yerel yönetimler ve yine seçimle işbaşına gelip mesleki normların meslek etiği çerçevesinde meslek ve ülke yararına uygulanmasından, sorumlu meslek odalarının oluşturacağı ve birbirini tamamlayan bir kamusal denetim süreci sorunun büyük ölçüde aşılmasını sağlayacak en etkin çözüm olarak ortadadır. Bu, aynı zamanda seçmenleri ve üyeleri tarafından sürekli hesap sorulmasına açık, demokratik yoldur.

Ancak "kamusal denetim" kavramı sadece seçilmiş kurullara (merkezi ve yerel yöneticiler, meslek odaları vb.) bırakılmış bir etkinliği anlatmaz. Kamusal denetim bir örgütlenme özgürlüğü ortamında gelişir, devletin "baba" halkın "tebaa" olduğu bir ortamda değil. Kendi kaderine örgütlenerek sahip çıkan bireyler ister.

Kamusal denetim bir kamu bilinci gerektirir. İnsanların, doğal afetleri "Tann'ın gazabı" ya da "takdiri ilahi" olarak gördükleri bir ortamda "kamusal denetim" kavramı oluşmaz. Onlarca yıldır ülkeyi yöneten siyasal iktidarların sorumlu olduğu prici eğitim ve dinsel ninnilerle beyinleri yıkanan toplumda ancak kaderci bir balçık itaatkarlığı gelişir. Egemenlerin isteği de tamamen dünyevi olan sömürü düzeneğini ruhani bir perdeyle gizleyecek sosyo-kültürel bir ortamdır. Bilim, felsefe ve aydınlanmanın egemen olduğu, her türlü sömürüyü yok etmeyi hedefleyen bir siyasal irade ancak bu kadere değiştirebilir. Görece aydın kesimlerin örgütlendiği meslek odalarını denetim sürecinin dışında tutma çabası bir yandan yaratılan rant alanında pürüz istenmemesine, diğer yandan da bu demokratik kitle örgütlerinin işlevsiz kılınmasına yöneliktir. Dikensiz bir gül bahçesi istenmektedir. Yakın tarihte ilgili bakanlığın valiliklere gönderdiği bir açıklama yazısıyla yapı denetim şirketlerinin bulunduğu 27 ilde meslek odasının vizesinin zorunlu olmadığını bildirmesi sadece meslek odalarını maddi olarak güçsüz olarak kılmayı amaçlamıyor. Prematüre doğan



şirketlerin muhtemel yetersizliklerinin sergilenmesi istenmiyor, niteliksiz ve uygun olmayan projelere "sürümden kazanma" mantığıyla sorun çıkartmayacak bir işleyiş arzulanıyor» Meslek odalarının halen uyguladığı mesleki denetim sürecini baltalayarak oda-üye ilişkileri parçalanmak isteniyor. Son tahlilde denetimle ilgili her türlü kamusal müdahalenin etkisizleştirilmesi amaçlanıyor.

Öyküsü uzun, ancak belirtmek gerekiyor. 595 sayılı KHK'ya karşı TMMOB olarak meşru bir direniş hattı oluşturulamamıştır. Oysa böylesi bir tutumun nesnel ve öznel koşulları ve anlamlı bir duruş anı yakalanmıştı. Ancak kimi "odaların TMMOB'nin geleneksel toplumcu bakış açısı yerine, piyasa ilişkilerinin yararcı anoforlanndan etkilenmesi» bütünlüklü ve etkili bir duruş oluşturulmasını engellemiştir. Yukarıda değinilen "açıklama yazısı", bu süreç boyunca TMMOB platformlarında JMO olarak neden "hattı müdafaa

değil sathı müdafaa" yapmakta ısrarcı olduğumuzu gösteriyor. Kararnamenin şu ya da bu yükümlülüğünü yerine getirme tartışması yerine, bütününe karşı kitlesel meşru bir tavır geliştirilmeliydi. Daha taslak aşamasındayken kamuoyu bilgilendirilmeli, kamu yönetiminin dikkati çekilmeliydi. Yine de yapılabilecek çok şey var, Ana muhalefet partisi tarafından iptal amacıyla Anayasa Mahkeme'sine götürülen KHK'nin yönetmeliğinin iptali için de JMO tarafından dava açılmıştır. Dava gerekçemizce yönetmeliğin kamusal hizmet anlayışı ve mesleğimiz açısından içerdiği yanlışlık ve eksikliklere dikkat çekilmiştir. Diğer yandan meslek odalarını tamamen işlevsizleştirmeye yönelik son açıklama yazısıyla ilgili olarak gerek TMMOB ve

gerekse JMO olarak ilgili bakanlık nezdinde girişimlerde bulunacağız. Bu girişimlerin olumsuz sonuçlanması halinde yine hukuk yoluna başvuracağız. Daha da önemlisi, "yapı denetimi" sürecini yakından izlemeyi ve bu konuda kamuoyunu sürekli aydınlatmaya devam edeceğiz. Bu noktada "yapı denetim şirketlerine sunulmak

Politik ikballeri için bilim ve mühendisliğe, planlamaya değer vermeyen, imar atlarıyla kaçak yapılaşmalara maddi çıkarları ve politik bekaları adına göz yuman ölüm tacirlerinin, halkı en doğal hakkı olan barınma hakkından yoksun kılanların, ölümü gösterip hastalığa razı edenlerin, deprem sonrası timsah gözyaşlarını silip, bu cenazeden nasıl bir rant çıkarabileceklerinin, ölü soyuculuklarının, halkın korkularını nasıl kar'a, paraya tahvil edebildiklerinin, ölü borsasının eşsiz bir örneğidir "yeni" yapı denetim uygulaması. Bir koyundan iki post çıkarma operasyonudur,

üzere rapor hazırlayan meslektaşlarımıza önemli görevler düşüyor ilk olarak, tüm çalışmalarda mühendislik norm ve etiğinin gözetilmesi gerektiği ortadadır. Odamızın rapor inceleme komisyonlarının yürüt-tüğü "iç denetim" bu çerçevede daha da önem kazanmaktadır. Diğer yandan meslek odalarının işlevsizleştirilmesine yönelik girişimleri boşa çıkarmanın bir yolu da meslektaşlarımızın bu "iç denetim" sistemine özellikle katılmalarıdır. Burada anayasa, TMMOB yasası, yönetmelik ve tüzüklerin zorunlu kılmasından çok, gönüllülük temelinde JMO'ya sahip

çıkma bilinci yaşama geçmelidir. Siyaset bir anlamda "nasıl üretileceği" ve "üretilenden kimin ne kadar alacağı" mücadelesiyse, devlet bu mücadelenin o andaki güçler dengesini yansıtıyor. Bu, "güç" olmak, var olmak anlamına geliyor. Var olmak anlamayı, bilmeyi ve katılmayı gerektiriyor. Yetmiyor. Var olduğumuzu, güç olduğumuzu hissettirmemizi zorunlu kılıyor. Kendi alanımızdan hareketle bu ekonomik-demokratik mücadelede yer almak, bir ölçüde kendi kaderimize sahip çıkmak anlamına geliyor.

Yoksa, "ha devlet başa ha kuzgun leşe".